

מנחה שבאה בגלל העולה, (17) **הרי אומר**:
במנחה הבאה עם הזבח הכתוב מדבר.

**ועדיין איני יודע: אם טעונה (18) גם יין
 לנסכים, ואם לאו –**

תלמוד לומר בפרשת נסכים: **"ויין לנסך
 רביעית ההין תעשה על העולה או לזבח
 לכבש האחד"**, ולדרשה הוא בא, כי כבר
 נזכרו כל אלו בתחילת הפרשה:

"עולה": זו עולת מצורע לרביתה ליינ
 הנסכים. (19)

"זבח": זו חטאת מצורע להטעינה יין
 לנסכים.

"או" לזבח: זו אשם מצורע, להטעינו יין
 לנסכים.

ומקשינן: למה לי "או" לרבות אשם מצורע,
 ותיפוק ליה תרוייהו [את שניהם, חטאתו וגם

אשמו של מצורע] **מ"זבח" !?**

וכאשר מצינו במקום אחר, **דאמר מר**: צא-ב

נזיר שנטמא בתוך ימי נזירותו, הרי זה מגלח
 ומביא אשם, מלבד חטאת ועולת העוף;
 ונזיר טהור שמלאו ימי נזירותו הרי זה
 מגלח, ומביא שלש קרבנות בהמה: עולה
 חטאת ושלמים.

כתיב בפרשת נזיר ביום מלאת ימי נזרו
 [במדבר ו יח]: **"וגילח הנזיר פתח אהל מועד
 את ראש נזרו, ולקח את שער ראש נזרו,
 ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים"**;
 ואין לי אלא נזיר טהור שהוא נותן את שערו
 תחת דוד שמבשל בו את השלמים –

תחת **החטאת** שמביא ביום מלאת ימי נזרו,
 ותחת **האשם** שמביא נזיר שנטמא, **מניין?**

כלומר, מנין שאם שילח נזיר טהור את שער
 ראש נזרו תחת החטאת, יצא; ומנין לנזיר

18. בפירוש המיוחס לרש"י גרס: **"טעונים"**,
 כי הנידון הוא הן על החטאת והן על האשם;
 והיה מקום לבאר את הגירסא שלפנינו, שהכוונה
 היא למנחה, והיינו דראה במקדש דוד סימן י,
 שהביא מדברי רש"י שהמתנדב מנחת נסכים
 צריך להביא גם יין, ולכאורה הכוונה היא
 שהמנחה מחייבת את נסכי היין, והיינו דאמרינן
"טעונה".

19. ואם לא ריבוי זה לא הייתי מחייבה ביין
 לנסכים כשאר עולה, היות ומחויב ועומד הוא,
 וכדלעיל **"מה הפרט מפורש שאינו מחוייב
 ועומד"**; כן נראה לכאורה, וראה עוד בעמוד ב
 דבעינן ריבוי לעולת יולדת ולאלילו של אהרן,
 שגם באלו לכאורה מטעם זה צריך לרבותם; אך
 ראה בטהרת הקודש כאן.

ב. כתב רבינו גרשום: דכתיבא גבי מצורע
 עני, דכתיב [שם פסוק לא]: **"את אשר תשיג ידו
 [שני תורים או שני בני יונה] את האחד חטאת
 ואת האחד עולה על המנחה"**; ומשמע לכאורה
 בכוונתו: לכך הייתי סובר שאין זו מנחת נסכים,
 משום שהייתי אומר מצורע עשיר חייב במנחה
 כמו מצורע עני, שמנחתו אינה מנחת נסכים,
 וחידוש הוא.

17. נתבאר על פי רש"י **מכתב יד.**
ובקרבן אהרן פירש: משמע יעלה את
 המנחה כליל כשם שמעלה את העולה, והיינו
 מנחת נסכים שהיא עולה כליל; [וניחא מאד,
 לפי מה שנתבאר שהנפקא מינה אם מנחת נסכים
 היא או לא, היינו לענין הקמיצה].

זו הטאת מצורע לרבותה ליינ הנסכים:

ואימא: זו הטאת ואשם דנזיר [חטאת של נזיר טהור, ואשם של נזיר טמא], ללמד שהם טעונים יין לנסכים? (3)

ומשנינן: לא סלקא דעתך שריבה הכתוב נסכים בחטאת ואשם של נזיר, משום דתניא:

כתיב גבי נזיר ביום מלאת ימי נזרו "והקריב את קרבנו לה' כבש בן שנתו תמים אחד לעולה, וכבשה אחת בת שנתה תמימה לחטאת, ואיל אחד אחד תמים לשלמים. וסל מצות ומנחתם ונסכיהם", בעולתו ובשלמיו של נזיר טהור הכתוב מדבר שיביא עמם מנחה ונסכים, ולא בחטאתו של נזיר טהור, ולא באשמו של נזיר טמא.

אתה אומר בעולתו ובשלמיו, או אינו אלא אפילו הטאת של נזיר טהור טעונה נסכים?

תלמוד לומר בפרשת נזיר: "ואת האיל יעשה זבח שלמים ומנחתו ונסכו", והרי איל בכלל כל השלמים היה להטעינו נסכים, ולמה יצא איל שלמים של נזיר לפרט בו "ומנחתו ונסכו"? (4)

טמא שהוא משלח את שער גילווחו תחת האשם שהוא מביא — (1)

תלמוד לומר "אשר תחת זבח השלמים", ובא תיבת "זבח" לרבות חטאתו ואשמו —

הרי למדנו, שמ"זבח" אנו מרבים חטאת ואשם כאחד, ולמה לי שני ריבויים ליינ נסכים בחטאתו ואשמו של מצורע?!

ומשנינן: הני מילי שאפשר לרבות מתיבת "זבח" הן חטאת והם אשם, היכא דתרוייהו כי הדדי נינהו [כששניהם למטרה אחת הם באים], כי אשם נזיר טמא בא להכשירו למנות נזירות טהרה, וחטאת נזיר טהור באה להכשירו ולהתירו ביין ותגלחת שהנזיר אסור בהם —

אבל היכא דאשם להכשיר וחטאת לכפר, כלומר, אבל חטאתו של מצורע ואשמו שהאשם בא להכשירו לבוא אל המחנה שהיה אסור להכנס שם בהיותו מצורע, והחטאת באה לכפר על העבירות שהנגעים באים עליהם, בעינן תרי קראי לחטאת לחוד ולאשם לחוד; ולכך לא מרבינן לשניהם מ"זבח". (2)

תו מקשינן על מה ששנינו בברייתא: "זבח"

משום דאית בהו מנחה [והייתי אומר שבא הכתוב להוסיף גם יין לנסכים], וגם דמו לנדבה, דנזירות נדבה היא.

ותמה הרש"ש: לא ידעתי מהיכן פסיקא להו דאית בהו מנחה, וכעת לא מצאתי מקור לזה, וצע"ג.

4. נתבאר על פי רש"י מכתב יד.

ובפירוש המיוחס לרש"י פירש: והלא איל בכלל "ומנחתם ונסכיהם" היה, שהרי אף הוא

1. נתבאר על פי רש"י מכתב יד כאן, ועל פי המפרש בניזיר מה ב.

ובתוספות פירשו לענין כל חטאת ואשם שייאכלו ליום ולילה, ראה זבחים לו א.

2. ראה בפירוש המשניות להרמב"ם שהובאו בהערה על המשנה.

3. כתבו התוספות: אחטאת ואשם דעלמא לא פריך [שהיו טעונים יין לנסכים], אלא מהני

שלא מצינו לה בכל התורה כעין זה שיהא טפל חמור מן העיקר, שהרי העיקר אינו טעון נסכים וכמבואר לעיל שמעשר בהמה אינו טעון נסכים, ואילו זה שקראו "עשירי" טעון נסכים.

רבא אמר ליישב על הקושיא: ואימא זו עולת יולדת: (6)

איזהו דבר שצריך שלשה רבויין — "עולה" "או" לזבח" — הוי אומר זו מצורע, שיש בו שלש קרבנות: חטאת עולה ואשם, ולכן דרשינן את כל הריבויים למצורע.

מוסיפה הגמרא לפרש את הפסוקים בפרשת נסכים:

"או לאיל תעשה מנחה, סולת שני עשרונים בלולה בשמן שלישיית ההין. ויין לנסך שלישיית ההין תקריב [במדבר טו י], למה לי, והרי כבר נאמר בפרשת פנחס [במדבר כח] גבי המוספין, שמביא עם איל שני עשרונים סולת לנסכים! (7)

להקיש אליו ולומר לך: מה איל מיוחד שהוא בא בנדר ונדבה — שהרי שלמים הוא — והצריכו הכתוב נסכים, אף כל בא בנדר ונדבה שבנזיר צריך נסכים, יצאו חטאתו ואשמו שאינם באים בנדר ובנדבה שאינם טעונים נסכים.

תו מפרשינן את אשר שנינו בכרייתא: "עולה" זו עולת מצורע:

ואימא: זו עולת יולדת, להצריכה נסכים. (5)

אמר תירץ אבוי: אי אתה יכול לרבות עולת יולדת מפסוק זה, כי עולת יולדת מסיפא דקרא נפקא, דתניא: רבי נתן אומר: "לכבש" תעשה על העולה או לזבח לכבש האחד: זו עולת יולדת.

"לכבש האחד" זה אחד עשר של מעשר, שאם העביר בהמותיו תחת השבט למעשר בהמה, וקרא לעשירי "תשיעי", ולתשיעי "עשירי", ולאחד עשר "עשירי", שלשתן קדושות, והאחד עשר קרב שלמים, והשמיענו הכתוב שהוא טעון נסכים.

נזכר שם.

5. ראה בהערה לעיל בשם התוספות והרש"ש; והטעם שהוצרכנו לרבות עולת יולדת ואינה כשאר עולה שהיא טעונה נסכים, משום שמחויבת ועומדת היא, וכדאמרינן לעיל בעמוד א "מה הפרט מפורש שאינו מחוייב ועומד".

6. נתבאר על פי רש"י מכתב יד.

ובפירוש המיוחס לרש"י מפרש, שרבא בא ליישב גם את הקושיא: "ואימא זו חטאת ואשם דנזיר", ראה שם.

7. נתבאר על פי רש"י מכתב יד.

ואם תאמר: הרי בכל אותה פרשה לא נזכרה אלא מנחת הנסכים, אבל שיעור השמן ושיעור היין לנסכים לא נזכר שם, וסמכה שם התורה על המפורש כאן, כמבואר שם "ונסכיהם כמשפטם"?

ביאר בפירוש המיוחס לרש"י: ליכתוב "וכי תעשה מנחה סולת שני עשרונים בלולה בשמן שלישיית ההין", [וכן יפרש הכתוב את שיעור היין לנסכים], ואנא ידענא דהיינו איל דצריך שני עשרונים.

ובשיטה מקובצת תמה על פירושו של רש"י: הרי כמו כן כתיב בפרשת המוספין דיני

ומאי שנא אילו של אהרן מעולת יולדת ששל יחיד היא ומחויבת ועומדת היא בה, ונתרבתה לנסכים לעיל מ"לכבש"!? (9)

ומשנינן: מכל מקום הוצרך הכתוב לרבות את אילו של אהרן, כי סלקא דעתך אמינא:

הני מילי דבר שאין קבוע לו זמן כעולת יולדת, אבל דבר שקבוע לו זמן והוא מחויב ועומד בו, אימא לא יביא נסכים — קא משמע לן "או לאיל תעשה מנחה", לרבותו.

מוסיפה הגמרא לפרש "או לאיל", כלומר, תיבת "או" למה לי?

ומפרשינן: לרבות את הפלגם [הוא כבש בחודש השלש עשרה שלו, שיצא מכלל כבש בסוף שנתו, ולא נכנס לכלל איל עד שלש עשרה חדשים ויום אחד, שכבר נכנס חודש בשנתו השניה], לחייבו בנכסי איל.

ומקשינן: הניחא לרבי יוחנן דאמר: פלגס בריה בפני עצמו הוא [לא כבש ולא איל], הרי שפיר הצרך הכתוב ללמד את דינו לענין נסכים שהוא כאיל. (10)

אמר פירש רב ששת: בא הכתוב לרבות נסכים לאילו של אהרן הנכנס לקודש הקדשים ביום הכפורים, כמאמר הכתוב [ויקרא טז]: "בזאת יבא אהרן אל הקודש בפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה".

ומקשינן: והרי אילו של אהרן מ"במועדיכם" נפקא, וכדמריבין מיניה כברייתא לעיל צ ב כל חובות הבאות מחמת הרגל! (8)

ומשנינן: אם לא פסוק זה סלקא דעתך אמינא: הני מילי, לא ריבתה תורה את קרבנות המועדים — ואף שמחויב ועומד הוא בהם ונתמעטו מהבאת נסכים, כמבואר לעיל צ א, דבר שהוא מחויב ועומד — אלא קרבנות דצבור —

אבל קרבנות דיחיד — כאילו של אהרן — לא; וקא משמע לן "או לאיל" לרבות את אילו של אהרן.

ומקשינן: מכל מקום, למה לי קרא לאילו של אהרן:

9. לכאורה צריך לפרש, שאם כי מבואר לעיל בעמוד א שממעטינן מכלל ופרט וכלל מה שהוא מחויב ועומד בו, מכל מקום כיון שנתרבתה עולת יולדת, למדנו שהמיעוט הוא דוקא לבכור מעשר ופסח שיש להם שם בפני עצמם; [אלא שעדיין צ"ב: למה לי ריבוי לעולת מצורע ולעולת יולדת, והרי שתיהן אין להן שם בפני עצמן, וצריך תלמוד].

10. הלשון אינו בדקדוק כל כך, שלא מצאנו לרבי יוחנן שיאמר בריה בפני עצמה היא, אלא שהוא אומר כמבואר כאן שהפלגס מן הפסוק

פר, ועל כרחך איצטרין משום דהכא איירי בנדר והתם בחובה!?

ונראה, דבעי מאיל דכתיב בתריה [במדבר טו יא]: "ככה יעשה לשור האחד, או לאיל האחד".

8. [מכאן קשה על דברי הגר"א הידועים, שכל הנאמר בפרשה אינו דוקא ביום הכפורים, ובכל עת שיבוא אהרן אל הקודש עושה כסדר המבואר בפרשה.

אך יש לומר, שאילו של אהרן כשנכנס אל הקודש ברצונו, אינו חשוב "מחויב ועומד" כיון שאינו חייב להכנס, ואין צריך לרבותו אלא ביום הכפורים שהוא מחויב להכנס].

אלא לבר פדא דאמר זו ששנינו: "מביא עליו נכסי איל", היינו:

מיייתי ומתני [מביא נסכים מרובים של איל, ומתנה: אם איל הוא הרי אלו נסכיו, ואם כבש הוא, הרי הנסכים שיעור כבש יהיו נסכיו, והשאר לנדבה],⁽¹³⁾ ומשום **דפיקא הוא** אם איל או כבש הוא —

ואם כן תיקשי: וכי **איצטריך קרא** — "או" — **לרביי ספיקא**, לרבות את הפלגס שיביא

דתנן במסכת פרה א ג: **הקריבו** [לפלגס] מי שנתחייב כבש או שנתחייב איל:⁽¹¹⁾ הרי זה **מביא עליו נכסי איל**, ואינו עולה לו **מזבחו**,⁽¹²⁾ כלומר, לא יצא ידי חובתו.

ואמר רבי יוחנן לפרש:

הרי זה מביא נכסי איל בלבד ואין צריך להתנות, ומשום דכתיב בפרשת נסכים "או לאיל" **לרבות את הפלגס**; "ולא עלה לו מזבחו" שהרי נתחייב כבש או איל ולא פלגס שבריה בפני עצמה היא.

ההקרה; אך הקשה: הרי בר פדא — הסובר שהוא ספק איל ספק כבש — אינו דורש מקרא זה [ראה המשך הסוגיא], ובחולין כג ב מצדדת הגמרא לומר שלשיטתו פלגס הוא גם ספק בריה, ואם בריה הוא, איך יכול להקריבו!?

12. **בקרן אורה** הביא מדברי הפירוש המיוחס לרש"י לפרש, שאם נדר כבש או איל אינו יוצא ידי נדרו עד שיביא איל ודאי או ודאי כבש, והקשה: לבר פדא דאמר ספק הוא [כמבואר בהמשך הסוגיא], התיינח אם נדר איל שאינו יכול להביא פלגס, אבל אם נדר כבש אמאי אינו יוצא ידי נדרו אפילו אם איל הוא, והרי הוי כמו נדר להביא קטן והביא גדול, דיצא!?

וצידד לפרש, דהא דאין עולה לו מזבחו היינו אם חייב כבש של חובה, דבזה אינו יוצא באיל; [ובאמת לשון רש"י בחולין כג א ד"ה ואין עולה, הוא: "אם היה מחוייב איל לברו או כבש לברו", ולא הזכיר נדר]; וראה עוד שם מה שכתב בזה.

13. שהרי מתנדב אדם נסכים בלי זבח, רש"י **מכתב יד**.

ובתוספות הביאו מדבריו בחולין כג א, שאם כי אין אדם מתנדב יין אלא שיעור נכסי

נתרבה, וממילא נשמע מדבריו שבריה בפני עצמה היא.

11. **הקשה בקרן אורה**: למה ראוי הוא להקרה כלל, הרי לא מצינו בקרבנות אלא או כבש או איל; ולצאת ידי חובה ודאי אינו ראוי, אלא אפילו בנדבה ופירש "הרי עלי פילגס", מנין שיקריבנו, כיון דלא מצינו כיוצא בו בקרבנות; ודימה את זה למבואר בחולין כב א "תחילת הציהוב שבזה ובזה פסול", והיינו, שלא הכשירה תורה אלא או תורים או בני יונה, וכשהם בתחילת הציהוב אינם לא תורים ולא בני יונה, ופסולים; [ויש לעיין: בשלמא בעולת העוף שאמרה תורה [ויקרא א יד]: "ואם מן העוף עולה קרבנו לה", והקריב מן התורים או מן בני היונה את קרבנו", לכן תחילת הציהוב שאינו לא זה ולא זה פסול; אבל גבי בהמה אמרה תורה [ויקרא א ב]: "אדם כי יקריב מכם קרבן לה", מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם ... ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים לעולה ...", והרי ודאי שבכלל כשבים גם האילים הגדולים שמין כשבים הם, והוא הדין פלגס].

וצידד לומר, שמפסוק זה "או לאיל" הבא לרבות את הפלגס למדנו לרבות פלגס גם לעצם

בלילת כל אחד שלא כדינה, שזו תהא רכה מדי, וזו תהא עבה מדי, כמבואר בתוספות שם; ומבואר מזה, שמשום "ריבה שמנה וחיסר שמנה" אין כאן חסרון, כי השמן מתיחס למנחתו, כפי שנתבאר בהערות שם בשם המקדש דוד; ואם כן אף כאן אין לדון משום "ריבה שמנה וחיסר שמנה", כיון שבסך הכל יש כאן לוג למנחת הנדבה כדינה, ושלשה לוגין למנחת הכבש כדינה, וכל החסרון כאן הוא משום שאינה ראויה לבילה, כי תמצא מנחת הכבש עבה מדינה ומנחת הנדבה רכה מדינה; אך ראה בכתבים המיוחסים לגר"ז שם על דברי התוספות.

ובעיקר קושייתם יש לדון, למה לא ייחד מקום, ויאמר: אם כבש הוא, הרי מנחת נסכיו בצפון, ומנחת הנדבה בדרום, (ואף שאינו יכול לבלול את כולה כאחת משום ספק שמא איל הוא, מכל מקום הרי בילה אינה מעכבת); ואף משום חסרון ראוי לבילה אין כאן, שהרי אילו היה יודע שכבש הוא, היה בולל את הסולת שבצפון עם שלשה לוגים, ואת הסולת שבדרום עם לוג אחד; על פי אחרונים].

והוסיפו התוספות: וכי תימא דמייתי שיעור מנחת כבש בכלי אחד, ושיעור מנחת איל בכלי אחד ומתנה שהאחד מהן יהא נדבה, אי אפשר לעשות כן, דמנחת נדבה נקמצת, ומנחת נסכים כולה כליל, כדתניא בהדיא בפרק אלו מנחות [עד ב] ?!

[תמה הרש"ש: אף אם לא משום קמיצה האיך יעשה כן, והרי מנחת נדבה אינה טעונה אלא לוג שמן לכל עשרון ואין להרבות, ואילו כאן מנחת הנדבה יש בה יותר מלוג שמן לעשרון; ועוד יש להעיר, שקושייתם מקמיצה תיקשי, אף אם היה נותן מנחת נסכי איל בכלי אחד ומתנה, כי האיך יקמוץ, והרי את הנותר אסור להקטיר, ואם איל הוא, הרי צריך להקטיר את הכל על המזבח].

כבש, או שיעור נכסי איל או פר, [כמבואר לקמן קד א], ואם כן כשמביא ארבעה לוגין כנסכי איל, והוא באמת אינו צריך אלא לשלשה לוגין כנסכי כבש, נמצא שהוא מתנדב לוג אחד, שאין בו אפילו כנסכי כבש, מכל מקום "הכא כי האי גוונא, בהדי אחריני קרבי".

ובשם הגר"ז כתבו לבאר דבריו: שיעור הלוגין בנסכי יין, אינו שיעור בחפצא של הקרבן, שאין נחשב קרבן אם אינו כשיעור, אלא הוא שיעור במעשה הניסוך, שצריך לנסך רביעית ההין או שלישית ההין, אבל לעצם חובת הקרבן אפשר לנדב אפילו לוג אחד; ולכן, היות והניסוך הוא עם עוד שלשה לוגין, הרי יש כאן ניסוך של ארבעה לוגין יין, שהוא שיעור ניסוך; וכעין זה בקצרה במקדש דוד סימן י אות ב ד"ה ומה, וראה עוד שם מקור ליסוד זה של רש"י.

ב. הקשו התוספות בחולין כג ב ד"ה דאמר [וכאן קיצרון]: במנחה היכי מתני, הא אין בלילתן שוה, דשל כבש בלילתו רכה שלש לוגין לעשרון, ושל איל בלילתו עבה שני לוגין לעשרון, ותנן פרק קמא דמנחות [יא א]: ריבה שמנה או שחיסר פסולה, ותנן נמי [לעיל פט ב]: אין מערבין מנחת כבשים בשל אילים ופרים.

[והנה לשונם שכתבו "אין בלילתן שוה דשל כבש ... ושל איל ...", צריך ביאור, שאין כאן עירוב מנחת כבש בשל איל, כי אם כבש הוא אינו איל; והעירוב הוא של כבש בשל נדבה; וכך היה להם לומר: דשל כבש בלילתו רכה שלש לוגין לעשרון, ושל נדבה בלילתו עבה לוג לעשרון, (לפי סברתם בקושייתם שמנחת הנדבה אינה מנחת נסכים).

ומה שהזכירו כאן "ריבה שמנה וחיסר שמנה", הנה לעיל פט ב גבי מנחת כבשים שנתערבה בשל אילים, מבואר, שאם נתערבו לאחר שבלל כל אחת בפני עצמה הרי הן כשרות, ואם נתערבו קודם שבלל, פסולם הוא רק משום שאינם ראויים לבילה, והיינו שתימצא

מספק נסכי איל! (14)

ומסיקה הגמרא: ודאי (15) דלבר פרא קשיא:
"או" למה לי.

לפי שמצינו שחילק הכתוב בין נסכי איל
[שהוא כבש בשנתו השניה] לנסכי כבש,
יכול שכמו כן נחלק בין נסכי פר [שהוא עגל
בשנתו השלישית] לנסכי עגל —

מוסיפה הגמרא לפרש את הפסוקים בפרשת
נסכים:

תלמוד לומר "לשור האחד", ללמד שאין
חילוק בנסכי שור, ואינו מביא אלא נסכים
אחד, (16) בין כשהוא עגל ובין כשהוא פר.

"ככה יעשה לשור האחד או לאיל האחד או
לשה בכבשים או בעזים", וכולו מיותר,
שכבר נתבארו דיניהם בגוף הפרשה:

"או לאיל האחד", מה תלמוד לומר?

"לשור האחד" מה תלמוד לומר?

לפי שמצינו שחילק הכתוב בין נכסי בן
שנה [כבש] לנכסי בן שתיים [איל], יכול
שנחלק גם בין נכסי בן שתיים לנכסי בן

קרא דכתיב משום ספיקא.

ורש"י בחולין כג א בתוך ד"ה וא"ר יוחנן,
פירש: אי ספיקא הוא, לא מרבייה קרא, דכיון
דשמא איל הוא, פשיטא דבעי אתויי נסכי איל
ואתנויי; ויש לדון בפירושו זה לפי שיטת
הרמב"ם שספיקא דאורייתא לחומרא אינו אלא
מדרבנן.

15. א. תיבה זו שנוספה במוסגר, אין ידוע מה
טיבה.

ב. נתקשו המפרשים בשיטת הרמב"ם,
שנראה מדבריו, שמביא נסכי איל ואינו צריך
להתנות, ראה לשונו בפרק ב ממעשה הקרבנות
הלכה ו; ומאידך פסק שם בפרק טז הלכה ב,
שהגודר עולה מן הכבשים או מן האילים הרי זה
ספק אם יצא ידי נדרו או לא יצא, וזה הוא
כשיטת בר פדא, כי לדעת רבי יוחנן ודאי לא
יצא, שאין זה לא איל ולא כבש; ראה בזה
בנושאי כלי הרמב"ם וב"ספר המפתח".

16. כן משמע, וראה לשון רש"י בכתב יד שהוא
בא לחלק, וצריך ביאור; ובתוספות כתבו ד"שור
בן יומו קרוי שור".

ותירץ ריב"א, דודאי כשמתנדב מנחה סתם
או היא נקמצת, אבל אם מפרש מנחת נסכים
היא כולה כליל, ואמרינן מתנדב אדם מנחת
נסכים בכל יום, והשתא יכול להתנות שפיר
[כשיביא בשני כלים, וכמו שכתבו בתוספות
כאן]; ואף שלשון המשנה הוא "מביא עליו נסכי
איל", הפירוש הוא, שצריך להביא נסכי איל
מספיקא, וממילא משמע דמביא תרוייהו, כיון
דאי אפשר בענין אחר; שפת אמת.

[ויש להעיר, דמסתמת דברי רש"י כאן
משמע, שאף את המנחה והשמן אינו מביא אלא
כשיעור נסכי איל, ומתנה כשם שמתנה ביי].

ג. מוכח מדברי תוספות אלו, דהא דמתנדב
אדם מנחת נסכים היינו אפילו בלא יין, [שהרי
אינו מביא למנחת נדבה שלו אלא לוג אחד יין,
כי מן היין אינו מביא אלא ארבעה לוגין כנסכי
איל בלבד]; שפת אמת.

ובמקדש דוד סימן י אות ב העיר בזה מדברי
רש"י לקמן קד ב, שנראה מדבריו שאין מתנדבין
מנחת נסכים בלי יין, ראה דבריו.

14. ביאר בפירושו המיוחס לרש"י: והלא לפני
המקום הכל גלוי ואין ספיקא לפניו, ולא אשכחן

מביתו, אלא היה נותן מעות לגובר כערך נסכיו, והיה מקבל "חותם" שהוא מעין קבלה, והיה הולך עם קבלה זו לממונה, שהיה נותן לו בתמורה סולת לנסכיו.

דתן במסכת שקלים ה ג: ארבע חותמות היו במקדש, וכתוב עליהן: "עגל", "זכר", "גדי", ו"חוטא":

"גדי" [החותם שהיה כתוב עליו "גדי"] משמש לקבלת נסכי צאן, של גדולים ושל קטנים [בהמות גדולות וקטנות], של זכרים ושל נקבות, חוץ משל אילים שנסכיהם שונים משאר נכסי הצאן; הרי למדנו שהנקבה הגדולה – היא הרחלה – אינה שונה משאר הצאן, ולא יצא מכלל אלא איל בלבד.

המשניות מכאן ועד סוף הפרק עוסקות בסמיכה על הקרבנות כמאמר הכתוב בתחילת ספר ויקרא: "אדם כי יקריב מכם קרבן לה' אם עולה קרבנו מן הבקר וסמך ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו", ונזכרה עוד הסמיכה מספר פעמים בתורה, ובכמה מיני קרבנות.

הסמיכה היא שסומכים הבעלים את שתי ידיהם על ראש הקרבן בחזקה, ומתודה על החטאת עון חטאת, ועל האשם עון אשם, ועל העולה מתודה עון עשה, ולא תעשה שניתק לעשה; ועל השלמים אינו מתודה אלא אומר דברי שבח; [על פי רמב"ם מעשה הקרבנות סוף פרק ג].⁽¹⁾

שלש, תלמוד לומר "או לאיל האחד", ללמד שאין באיל חילוק בשניו.⁽¹⁷⁾

"או לשה בכבשים" מה תלמוד לומר?

לפי שמצינו שהילק הכתוב בין נסכי כבש לנסכי איל, כלומר חילק בכבשים הזכרים בשנותיהם, יכול שנחלק גם בין נסכי כבשה [בת שנה] לנסכי רחלה [בת שתיים] –

תלמוד לומר "או לשה בכבשים".

"או בעיזים" מה תלמוד לומר?

לפי שמצינו שהילק הכתוב בכבשים בין נסכי כבש לנסכי איל –

יכול נחלק גם בעיזים בין נסכי גדי [עז צעיר] לנסכי שעיר –

תלמוד לומר "או בעיזים".

אמר רב פפא: בדיק לן רבא [מנסה היה רבא אותנו]:

צב-א נסכי רחלה [בת שתי שנים, כאיל] בכמה, האם מביא עליה נסכים כשל כבש או כשל איל?

ואמרינן ליה, ענינו לו לרבא: הרי מתניתין היא במסכת שקלים, שאין נסכי הרחלה שונים משל כבש.

מי שהיה זקוק לנסכים, לא היה מביא סולת

1. א. אבל בפירוש הר"ש משאנן בתורת כהנים [ויקרא א ו, על הפסוק והפשיט את העולה] כתב בתוך הדברים, שאף על שלמים

17. מלשון רש"י בכתב יד נראה, שהלימוד הוא מ"או"; ולכאורה תיפוק ליה מ"האחד" כמו בשור.